

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2000 vp

Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä toukokuuta 2000 lähettänyt puolustusvaliokuntaan valmisteltavasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 38/2000 vp)

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta ja hallintovaliokunta ovat antaneet asiasta lausuntonsa puolustusvaliokunnalle. Lausunnot PeVL 21/2000 vp ja HaVL 11/2000 vp ovat tämän mietinnön liitteinä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Timo Turkki, puolustusministeriö
- lainsäädäntösihteeri Anna Sotaniemi, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Risto Eerola, oikeusministeriö
- osastopäällikkö Juhani Uusitalo, Rajavartiolaitos
- kenraalimajuri Kari Rimpi, Pääesikunta
- Merivoimien komentaja, vara-amiraali Esko Illi
- varapuheenjohtaja Mika Pohjonen ja koulutuspäällikkö Mika Rautiainen, Suomen Urheilusukeltajain Liitto ry
- aluejohtaja Irmeli Wallin, Professional Association of Diving Instructors PADI ry
- Polyteknikkojen Sukelluskerho KUPLA ry:n edustaja Ari Nissinen.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi aluevalvontalainsäädännön kokonaisuudistus. Uuteen aluevalvontalakiin ehdotetaan sisällytettäväksi keskeiset säännökset Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta eli aluevalvonnasta.

Esityksen päätavoitteena on saattaa nykyinen, pääosin asetuksentasoinen sääntely lain tasolle ja tehdä siihen samalla muutoksia, jotka aiheutuvat perusoikeusuudistuksesta, muista lainsäädännön muutoksista ja Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista. Koska ehdotettu aluevalvontalaki olisi ensimmäinen aluevalvontaa koskeva yleislaki, kaikkien keskeisten asiaa koskevien säännösten säädöstaso tulisi nousemaan.

Suoja-alueita koskevat säännökset, joihin sisältyy myös eräitä liikkumis- ja toimintarajoituksia, sisältyisivät kokonaisuudessaan lakiin. Laissa säädettäisiin, millä edellytyksin alue voitaisiin määrätä suojaluokaksi. Voimassaolevien suojaluokkien säätämisen ongelmana on pidetty sitä,

että säännökset asettavat ulkomaalaiset perusteettomasti Suomen kansalaisia huonompaan asemaan.

Esityksessä ehdotetaan myös viranomaisten toimivaltaa koskevaa sääntelyä täsmennettäväksi. Aluevalvontaviranomaisia olisivat sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset sekä omilla toimialueillaan Merenkulkulaitos ja Ilmailulaitos.

Uutena sääntelynä lakiin otettaisiin vesiliikenteen tilapaista keskeyttämistä koskevat säännökset. Sen mukaan puolustusministeriö voisi antaa määräyksen vesiliikenteen keskeyttämisestä tilapäisesti Suomen vesialueen rajoitetulla

osalla. Perusteena voisivat olla ennen muuta valtakunnan turvallisuuden vuoksi välttämättömät syyt.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi myös säännökset muun muassa aluevalvontatehtävistä aiheutuvien kustannusten jaosta, haitan ja vahingon korvaamisesta ja aluevalvontaviranomaisten kansainvälisestä yhteistoiminnasta.

Aluevalvontalain rikkomista koskevat rangaistussäännökset ehdotetaan otettaviksi osaksi aluevalvontalakiin ja osaksi rikoslakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia tarpeellisina ja puoltaa niiden hyväksymistä seuraavin muutoksin ja huomautuksin.

Puolustusvaliokunta keskittyy mietinnössään ennen muuta uuden aluevalvontalain arviointiin.

Saadun selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että ehdotettu aluevalvontalaki sisältäisi kolme keskeistä piirrettä, jotka merkitsevät parannusta nykytilaan: Ensinnäkin normihierarkisesti sääntely nostettaisiin lain tasolle useissa yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta keskeisissä asioissa. Tällaisia ovat etenkin 3 ja 4 lukuun sisältyvät, tietyn tyyppistä kartoitus-, kuvaus- tai mittaustoimintaa sekä liikkumisrajoituksia koskevat säännökset. Edelleen merkittäviä lain tasolle nostettavia säännöksiä ovat voimakeinoja ja niiden käyttämisen edellytyksiä koskevat säännökset. Rangaistussäännökset sisällytettäisiin lakiin perusoikeusuudistuksessa edellytetyllä tavalla.

Perusoikeusuudistuksen huomioon ottaminen näkyy säädöstason lisäksi myös säännösten kirjoittamistavassa. Sääntelyssä on pyritty noudattamaan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksia. Tämä näkyy siinä, että säännöksiin on kirjattu niiden soveltamista ohjaavia oikeudelli-

sia edellytyksiä. Useissa säännöksissä korostuu myös suhteellisuusperiaate. Silloinkin, kun tietynlaisen rajoituksen säätämistä on pidetty välttämättömänä, on huomiota kiinnitetty myös siihen, ettei rajoitus ylitä sitä, mikä tavoiteltavan päämäärän saavuttamiseksi on tarpeen.

Kolmantena merkille pantavana yleisenä piirteenä ehdotuksessa korostuu ulkomaalaisten oikeudellisen aseman rinnastuminen Suomen kansalaisten asemaan silloin, kun on kyse ns. siviilihenkilöille asetettavista rajoituksista.

Yksityiskohtaiset perustelut

Sotilaiden ja sotilasajoneuvojen sekä valtion ilma-alusten ja valtionalusten maahantulo ja maassaolo. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotuksen 9 ja 10 §:stä olisi mahdollista tehdä sellainen päätelmä, että puolustusministeriöllä on toimivalta antaa lupa suurenkin sotilasosaston maahantuloon harjoituksia varten. Säännöksiä sovellettaessa tulee valiokunnan mielestä kuitenkin lähteä siitä, että ne koskevat vain pienehköjä osastoja. Sellaisten laajempien sotilasosastojen maahantulo, joilla voi olla tosiasiallista merkitystä täysivaltaisuuden kannalta, pitää jättää kansainvälisten sopimusten varaan. Puolustusvaliokunnalla ei ole huomauttamista tähän perustuslakivaliokunnan kantaan.

Hallintovaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että suomalaisesta käytännöstä poiketen eräissä maissa poliisilla on käytössään ajoneuvoja, jotka luokitellaan selvästi sotilasajoneuvoiksi. Esimerkiksi kansainvälistä siviilipoliisitoimintaa voidaan harjoitella yhteistoiminnassa sellaisen maan poliisitoimen kanssa, jossa toimintaan osallistuu sotilaillisesti organisoituun poliisiin kuuluvaa henkilöstöä. Hallintovaliokunnan lausunnossa todettulla tavalla myös puolustusvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että tällaiseen harjoitukseen osallistuvan poliisiorganisaation sotilasajoneuvon maahantulolupa voitaisiin myöntää joustavasti.

Merenpohjan ja maaperän tutkiminen, ilmakehu. Ehdotetun lain 3 luku sisältäisi rajoitukset, jotka koskevat merenpohjan tutkimista ja kartoittamista, maaperän tutkimista sekä ilma-kuvausta ilma-aluksesta. Ehdotuksen mukaan kaikki em. toiminnot olisivat lähtökohtaisesti luvanvaraisia.

Merentutkimuksella ja erityisesti merenpohjan pinnanmuodostusta selvittävällä tutkimuksella on merkitystä myös sotilaallisen tiedustelun kannalta. Luvanvaraista olisi esityksen mukaan tutkimus, jolla selvitetään merenpohjan ja sen sisustan muotoa, rakennetta tai koostumusta geologisilla tai geofyysisillä tutkimuksilla. Samoin lupa vaadittaisiin merenpohjan topografisten muotojen järjestelmälliseen mittaukseen ja tallennukseen. Vastaavasti luvanvaraiseksi ehdotetaan säädettäväksi eräiltä osin myös ilma-aluksesta tapahtuva maaperän tutkimus. Näitä tarkoittavat säännökset koskisivat myös tutkimuksen suomalaista toimeenpanijaa toisin kuin voimassa oleva säännös. Luvan vaatiminen esimerkiksi vain muilta kuin Suomen kansalaisilta voidaan katsoa syrjiväksi.

Ehdotettuun 3 lukuun sisältyvät rajoitukset on muotoiltu varsin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Merenpohjan tutkimista ja kartoittamista koskeva rajoitus liittyisi vain tiettyihin tutkimusmenetelmiin. Ilmakehuista koskevassa säännöksessä rajattaisiin luvanvaraisuuden piiriin vain tietyt alueet ja kohteet.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan merenpohjan ja maaperän tutkimuksessa rajoitukset ovat valtiosääntöoikeudellisesti huomion-arvoisia perustuslain 16 §:n 3 momentissa turvattun tieteen vapauden takia. Tieteen vapauteen kuuluvat perusoikeusnäkökohdat tulee tämän takia perustuslakivaliokunnan mielestä turvata ehdotettuihin rajoituksiin liittyvässä lupamenetelyssä.

Suoja-alueet. Ehdotetussa 4 luvussa säädettäisiin puolestaan suojaluueista ja niillä noudatettavista liikkumisrajoituksista. Suojaluueita perustetaan valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen kannalta tärkeille Suomen aluevesien osille. Tärkeitä valvottavia alueita ovat muun muassa vedenalaisten valvontajärjestelmien sijoitusalueet, tiedonsiirtomerkkaapeli-verkoston keskeiset solmukohdat sekä torjuntakyvyn ylläpidon merkittävät tukikohdat, linnakkeet ja varikot.

Ehdotetun 16 §:n mukaan suojaluueiden tulisi olla laajuudeltaan hyvin rajoitettuja. Ne eivät saisi olla laajempia kuin valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen vuoksi on välttämättä tarpeen. Suojaluueet myös merkitäisiin suomalaisiin merikarttoihin.

Nykyisin Suomen aluevesillä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan 22 suojaluuetta, joista valtaosa on Suomenlahden ja Saaristomeren alueella. Nyt ehdotetut 19 suojaluuetta sijoittuvat em. alueille, mutta niiden kattama vesialue sijaitsee pääosin alumerellä. Ehdotettujen suojaluueiden kattaman vesialueen pinta-ala pienenee samalla noin kolmanneksella verrattuna nykyisiin sitem, että ne edustaisivat noin kolmea prosenttia merialueistamme Suomenlahdella ja Saaristomerellä.

Itse liikkumisrajoitusten sisältö käy ilmi ehdotetusta 17 §:stä. Kyseisessä pykälässä liikkumista koskevat lähinnä ankkurointia ja liikkumista yleisellä vesialueella yleisen väylän ulkopuolella koskevat kohdat. Ankkurointikielto ei koskisi huviveneitä. Yleisellä väylällä liikkuminen olisi sallittua aina silloinkin, kun väylä kulkee säännöksessä asetettua 100 metrin rajaa lähempänä puolustusvoimien kohdetta.

Ehdotettu 17 § sisältäisi myös kalastusta koskevan rajoituksen. Rajoituksen tarkoituksena on perustelujen mukaan suojata pohjassa olevia valvontalaitteita ja tietoliikennekaapeleita eli suojattava intressi liittyy tässäkin välittömästi maan alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen. Vesialueen omistaja tai haltija saisi käyvän hinnan mukaisen korvauksen siitä haitasta ja vahingosta, joka tälle on aiheutunut säännöksestä tarkoitettua rajoituksesta.

Puolustusvaliokunta toteaa, että ehdotetut toimintarajoituksia koskevat säännökset ovat voimassa olevia vastaavia säännöksiä täsmällisempiä. Valiokunta pitää selvänä, että valtakunnan turvallisuus ja aluevalvonnan järjestäminen edellyttävät edelleen, että liikkumista ja tiettyjä toimintoja valtakunnan rajoilla ja muilla valtakunnan turvallisuuden kannalta tärkeillä alueilla valvotaan. Suoja-alueiden rajojen tarkka määrittäminen perustuu valtakunnan turvallisuustarpeisiin. Suoja-alesäännösten tarkoituksena on osaltaan varmistaa Suomen alueellinen koskemattomuus.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että 17 §:n 1 momentin 1 kohta kieltää ilman lupaa harjoitettavan laitesukelluksen ja muun merenkulkuun tavanomaisesti kuulumattoman vedenalaisen toiminnan suoja-alueella. 17 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännöksen tarkoituksena on kattaa kaikkinaisen teknisin laittein tapahtuva sukeltaminen. Kiellon tarkoituksena on estää valvontalaitteiden paljastuminen ja vahingoittaminen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että säännös, jossa laitesukeltaminen ehdotetaan tietyillä alueilla luvanvaraiseksi, ei varsinaisesti puutu liikkumisvapauteen. Harrastussukeltaminen tulisi luvanvaraiseksi hyvin pienellä, noin kolmen prosentin suuruisella aluevesiemme osalla, joka sijoittuu pääsääntöisesti harrastussukeltamisen kannalta vaikealle ulkomerelle. Lisäksi saadun selvityksen mukaan suoja-alueiden rajojen määrittämisessä saaristossa tai sen tuntumassa on pyritty rajamaan pois tunnetuimmat sukelluskohteet.

Lakiehdotuksen 18 §:n perusteella tasavallan presidentin asetuksella voidaan tehostaa aluevalvontaa säätämällä 17 §:ssä luvanvaraiseksi

tehty toiminta kokonaan tai osittain keskeytettäväksi. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt ehdotusta vähäisesti ongelmallisena perusoikeusrajoitusten lailla säätämisen vaatimuksen kannalta. Vasta asetuksesta selviäisi, millaiset lisärajoitukset 17 §:ssä tarkoitettuihin toimintoihin kohdistuvat. Perustuslakivaliokunnan kantaan yhtyen puolustusvaliokunta ehdottaa 18 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että luvanvaraiset toiminnot aluevalvontaa tehostettaessa säädetään suoraan keskeytettäväksi, jolle niiden jatkamiseen myönnetä eri lupaa.

Lupa-asiat. Merenpohjan ja maaperän tutkimista sekä ilmakuvausta koskevan lupa-asian käsitelisi ja ratkaisisi Pääesikunta tai Rajavartiolaitoksen esikunta. Suoja-alueella noudatettavia rajoituksia koskevan lupa-asian käsitelisi ja ratkaisisi puolustusvoimien joukko-osasto.

Pääsääntönä olisi luvan myöntäminen. Jos lupahakemuksessa tarkoitettu toimenpide kuitenkin vaarantaisi aluevalvontaa, lupaa haettuun toimintaan ei voitaisi myöntää. Lupa-asiaassa tehtyyn päätökseen saisi myös 22 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Lupaviranomaisesta ja luvan hakemisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lupamenettely pyritään saadun selvityksen mukaan luomaan mahdollisimman nopeaksi ja joustavaksi siten, ettei siitä koidu merkittävää haittaa esimerkiksi sukeltamiselle tai kalastukselle. Silloin, kun laissa säädetty luvan myöntämisen edellytykset ilmeisesti täyttyisivät, päivistystehtävää suorittava aluevalvontaviranomainen voisi myöntää luvan yksinkertaistetuksa menettelyssä ilman, että olisi tarpeen noudattaa esimerkiksi lupa-asioiden käsittelyssä muuten noudatettavia määräaikoja.

Puolustusvaliokunta katsoo, että lupamenettelyä tulee käytännössä saatavien kokemusten myötä kehittää esimerkiksi siten, että asiointi lupa-asioissa voisi tapahtua nykyaikaisia yhteysvälineitä käyttäen mahdollisimman joustavasti ja nopeasti.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota lakiehdotuksen 19 §:n 1 momentin sana-

muotoon, jonka mukaan lupa tietyin edellytyksin "voidaan myöntää". Perustuslakivaliokunta on pitänyt perusoikeusrajoituksiin kohdistuvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen vuoksi välttämättömänä, että ehdotuksen sanonta muutetaan lupaviranomaisen sidottua harkintaa osoittavaksi. Puolustusvaliokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi edellä todetulla tavalla. Näin muutettuna lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Esitykseen liitetyn asetusluonnoksen mukaan asetuksen 12 §:ssä on tarkoitus säätää muun muassa suoja-aluetta koskevan luvan enimmäispituudesta. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että valtuutusperustaksi ajateltu lain 20 §:n 5 momentti ei kuitenkaan ulotu luvan voimassaolosta säätämiseen. Perustuslakivaliokunnan ehdottamalla tavalla puolustusvaliokunta on lisännyt valtuuden lakiehdotuksen kyseiseen kohtaan.

Tekninen valvonta. Lakiehdotuksen 30 § koskee teknistä valvontaa, jolla tarkoitetaan teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä kuvan tai äänen automaattista tallentamista. Puolustusvoimat harjoittaisi teknistä valvontaa osana aluevalvontaa. Lisäksi sitä saisi käyttää aluerikkomuksen ja alueloukkauksen estämiseksi, rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi sekä erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi. Sen sijaan kotirauhan piiriin kuuluvat rakennukset ja alueet on rajattu teknisen valvonnan ulkopuolelle.

Saadun selvityksen perusteella puolustusvaliokunta kiinnittää huomiota ehdotetun 30 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan teknisellä valvonalla tarkoitetaan nimenomaan henkilöihin kohdistuvaa teknisillä laitteilla tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä kuvan tai äänen automaattista tallentamista. Säännös sisältää kuitenkin samalla rajoituksen, jonka mukaan valvonta kohdistuu ennalta määräämättömiin henkilöihin ja se voi tapahtua vain meriliikenteen tai erityisen kohteen valvonnan yhteydessä. Näin ollen hen-

kilö voi ilmeisesti olla säännöksessä tarkoitettun teknisen valvonnan kohteena vain satunnaisesti. Tältä osin säännöstä voitaneen pitää ongelmattomana.

Ehdotetun 30 §:n osalta asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota säännöksen kirjoitustapaan. Se synnyttää vaikutelman siitä, että aluevalvontaviranomainen voisi käyttää teknistä valvontaa yleisesti "rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi". Perustelujen valossa säännöksessä on rikosten selvittämisellä tarkoitettu viitata ainoastaan ehdotetussa laissa rangaistavaksi säädettävään aluerikkomukseen ja rikoslaissa rangaistavaksi säädettäväksi ehdotettuun alueloukkaukseen. Valiokunta ehdottaa tältä osin 30 §:n 1 momenttia täsmennettäväksi.

Ehdotetussa 30 §:n 2 momentissa sallittaisiin kuvan tai äänen automaattinen tallennus. Koska henkilöt voivat edellä esitetyin tavoin joutua valvonnan piiriin satunnaisesti, olisi heidän yksityiselämänsä suojaamiseksi perusteltua säätää ehdotetussa laissa myös syntyvien tallenteiden hävittämisestä. Valiokunta ehdottaa 30 §:n 2 momenttia täydennettäväksi tältä osin.

Säätämisyjärjestys

Puolustusvaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunnan säätämisyjärjestyksestä tekemä huomautus 1. lakiehdotuksen 19 §:n 1 momentin osalta on otettu huomioon. Näin ollen lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—4. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 18, 19, 20 ja 30 § muutettuina seuraavasti:

18 §

Aluevalvonnan tehostaminen suoja-alueella

Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamisen vuoksi välttämättömästä syystä voidaan tasavallan presidentin asetuksella tehostaa aluevalvontaa suoja-alueella säätämällä 17 §:ssä tarkoitettu luvanvarainen toiminta suoja-alueella (*poist.*) keskeytettäväksi, *jollei sen jatkamiseen myönnetä eri lupaa*. Asetuksen voimassaoloaika voi olla enintään kolme kuukautta kerrallaan, ja asetus on kumottava heti, kun tarvetta aluevalvonnan tehostamiseen ei enää ole.

(2 mom. kuten HE)

19 §

Luvan myöntäminen ja peruuttaminen

Lupa 12 §:ssä tarkoitettuun merenpohjan tutkimiseen ja kartoittamiseen, 13 §:ssä tarkoitettuun maaperän tutkimiseen, 14 §:ssä tarkoitettuun ilmakuvaukseen sekä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimintaan *myönnetään*, jollei toiminta vaaranna Suomen aluevalvontaa tai jos vaaraa voidaan lupamääräyksillä olennaisesti vähentää.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

20 §

Lupaviranomainen ja lupahakemus

(1—4 mom. kuten HE)

Lupaviranomaisesta sekä luvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä lupaharkinnan kan-

nalta tarpeellisista selvityksistä *samoin kuin luvan voimassaolosta* säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

30 §

Tekninen valvonta

Puolustusvoimilla on puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella sekä meren rannikolla ja merellä oikeus suorittaa muuhun kuin vakituksena asuntona olevaan rakennukseen tai muutoin kotirauhan piiriin kuuluvaan rakennukseen tai alueeseen kohdistuvaa teknistä valvontaa osana aluevalvontaa sekä 44 §:ssä ja rikoslain (39/1889) 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi, *sanotuista rikoksista epäiltyjen tunnistamiseksi* sekä erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi.

Teknisellä valvonnalla tarkoitetaan meriliikenteen tai erityisen kohteen valvonnan yhteydessä ennalta määräämättömiin henkilöihin kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä kuvan tai äänen automaattista tallentamista. *Teknisessä valvonnassa syntyneet tallenteet, joita ei ole liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun aineistoa ei enää todennäköisesti tarvita siihen tarkoitukseen, mihin se on hankittu.*

(3 ja 4 mom. kuten HE)

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Ilkka Kanerva /kok	Raimo Mähönen /sd
vpj.	Jaakko Laakso /vas	Tero Mölsä /kesk
jäs.	Klaus Bremer /r	Olli Nepponen /kok
	Reijo Kallio /sd	Lauri Oinonen /kesk
	Juha Karpio /kok	Ismo Seivästö /skl
	Antero Kekkonen /sd	Anni Sinnemäki /vihr
	Seppo Lahtela /kesk	vjäs. Tuija Nurmi /kok.
	Reijo Laitinen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Uudessa aluevalvontalaissa aiotaan ns. suoja-alueilla kieltää ilman lupaa harjoitettava laitesukellus. Kyse on kaikkinaisesta teknisillä laitteilla tapahtuvasta sukeltamisesta, myös ja käytännössä ennen kaikkea harrastussukeltamisesta. Suoja-alueilla sukeltaminen on nykyisin suomalaisille sallittua eikä se ole aiheuttanut minkäänlaisia ongelmia aluevalvonnalle.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että sukelluskiellon ainoana tarkoituksena on estää valvontalaitteiden paljastuminen ja vahingoittaminen. Tiedossa ei kuitenkaan ole, että sukeltamista harrastavat olisivat paljastaneet tai vahingoittaneet valvontalaitteita.

Aluevalvontalaitteiden paljastamiseen ei Suomen urheilusukeltajain liiton asiantuntijalausunnon mukaan voida käyttää sukeltajaa, koska laitteita ei käytännössä voida löytää sukeltaen. Laitteiden paljastaminen voidaan sitä vastoin tehdä tehokkaasti ja tarkasti elektronisen tiedustelun avulla aluksesta käsin ja esimerkiksi nykyaikaisilla kaikuluotaimilla.

Jos sukeltajaa haluttaisiin käyttää valvontalaitteiden vahingoittamiseen, kyseeseen voisi tulla vain huippukoulutettu ja erikoisvarustettu sotilassukeltajaryhmä. Harrastussukeltamisen luvanvaraistaminen suoja-alueilla ei siten poista tarvetta valvoa laitteiden koskemattomuutta.

Vaikka harrastussukeltamisen lupamenettelystä suoja-alueilla on luvattu tehdä "mahdollisimman nopea ja joustava", on kyse kuitenkin aikaa ja resursseja vievästä uudesta käytännöstä,

joka lisää myös viranomaisten työtaakkaa. Valittavasti puolustusministeriö ei ollut valmis tarkentamaan lakiesitystä siten, että pelkkä ilmoitusmenettely olisi riittänyt.

Harrastussukeltamisen erilliskiellolla ei saavuteta mitään olennaista hyötyä aluevalvonnan kannalta ja kielto on tarpeeton myös siksi, että jo lakiesityksen 12 § säättää merenpohjan tutkimisen ja kartoittamisen Suomen aluevesillä luvanvaraiseksi.

Laitesukeltamisen luvanvaraistamista ei voi yleisesti pitää valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen kannalta perusteltuna.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että 1. lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentti poistetaan ja että 19 § hyväksytään näin muutettuna:

19 §

Luvan myöntäminen ja peruuttaminen

Lupa 12 §:ssä tarkoitettuun merenpohjan tutkimiseen ja kartoittamiseen, 13 §:ssä tarkoitettuun maaperän tutkimiseen ja 14 §:ssä tarkoitettuun ilmakuvaukseen (*poist.*) myönnetään, jollei toiminta vaaranna Suomen aluevalvontaa tai jos vaaraa voidaan lupamääräyksillä olennaisesti vähentää.

(2 ja 3 mom. kuten PuVM)

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2000

Jaakko Laakso /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Katson, että laitesukeltamisen säätämiselle luvanvaraiseksi ei ole riittäviä perusteita.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että 1. lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentti poistetaan ja että 19 § hyväksytään näin muutettuna:

19 §

Luvan myöntäminen ja peruuttaminen

Lupa 12 §:ssä tarkoitettuun merenpohjan tutkimiseen ja kartoittamiseen, 13 §:ssä tarkoitettuun maaperän tutkimiseen ja 14 §:ssä tarkoitettuun ilmakuvaukseen (*poist.*) myönnetään, jollei toiminta vaaranna Suomen aluevalvontaa tai jos vaaraa voidaan lupamääräyksillä olennaisesti vähentää.

(2 ja 3 mom. kuten PuVM)

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2000

Anni Sinnemäki /vihr

PuVM 3/2000 vp — HE 38/2000 vp